

Modálne slovesá (modal verbs)

MODÁLNE SLOVESÁ (modal verbs) v angličtine – CAN / COULD / MAY / MIGHT / MUSTN'T / MUST / NEEDN'T / SHOULD / OUGHT TO.

Základné vlastnosti modálnych slovies

- Tieto slovesá **netvoria neurčitok** (nenájdeme teda **to-must** / **to-may**)
- Vo všetkých osobách (jednotné + množné číslo) majú rovnaký tvar (**I must, she must, we must** ...)
- Sloveso, ktoré za nimi nasledujú **sa nachádza v infinitíve bez TO.** (**I must go.**)
- Otázku tvoríme **prehodením slovosledu**, teda modálne sloveso dáme pred osobu. (**Can I help you?**)
- **Zápor** (väčšinou) tvoria pridaním **NOT** k modálnemu slovesu (**I cannot swim.**)
- Netvoria **priebehové tvary**

PRIMÁRNE MODÁLNE SLOVESÁ

CAN

SCHOPNOSŤ / NESCHOPNOSŤ

Ak CAN vyjadrujeme “**schopnosť**“, prekladáme ho ako “**vedieť**“. V tomto význame CAN v zápore prekladáme ako “**nevedieť**“.

- **I can speak perfect English.**
- **She can't swim.**
- **John can lift that table.**

MÁM MOŽNOSŤ / NEMÁM MOŽNOSŤ

Ak CAN vyjadrujeme “**možnosť**“, prekladáme ho ako “**mám možnosť / môžem**“. V tomto význame CAN v zápore prekladáme ako “**nemôžem / nemám možnosť**“.

- **It can get very cold in December.**
- **I can give you a lift.**

DOVOLENIE / ZÁKAZ

Ak CAN vyjadrujeme “**dovolenie**“, prekladáme ho ako “**smieť / mať dovolené**“. V tomto význame CAN v zápore prekladáme ako “**nesmieť / nemať dovolené**“.

- **Can I use your bathroom?**
- **Can I have some water?**

- You **cannot** go on holiday with me.

CAN sa **nepoužíva vo všetkých časoch**. Nedochádza tu k časovaniu tohto modálneho slovesa ako sme na to zvyknutý pri plnovýznamových slovesách. V niektorých časoch používame namiesto CAN jeho **opisné tvary**:

VÝZNAM		OPISNÝ TVAR	INÝ LEXIKÁLNY PROSTRIEDOK
schopnosť	CAN	be able to	manage to, succeed in (= <i>more formal</i>), be capable of
možnosť	CAN	be able to	
povolenie	CAN	be allowed to	be permitted to, be forbidden to, be prohibited

Ak hovoríme o “**SCHOPNOSTIACH / MOŽNOSTIACH**“, v **minulom čase** používame namiesto CAN modálne sloveso **COULD**, v **iných časoch a väzbách** opisný tvar **BE ABLE TO**.

- I've never **been able to** ski. (= **predprítomný čas**)
- I'd love **to be able to** ski. (= **infinitív**)
- **Being able to** ski, I decided to go the mountains. (= **-ing forma**)
- You **will be able to** ski again soon. (= **budúcnosť s will**)

Opisný tvar **BE ABLE TO (byť schopný)** nie je v prítomnosti tak bežný. **CAN** je vo všeobecnosti pre prítomnosť **oveľa častejšie**. BE ABLE TO sa často nachádza v prítomnosti v prípadoch, kedy je schopnosť pre hovoriaceho **prekvapujúca (nečakal by ju)** alebo **zahŕňa zdolanie istých ťažkostí**.

- John is deaf, but he **is able to** use sign language.

POZOR! Po **BE ABLE** nasleduje infinitív s TO, po **CAN** nasleduje infinitív bez TO.

- John is deaf, but he **is able to** use sign language. (! **NIE is-able-use**)
- John is deaf, but he **can** use sign language. (! **NIE can-to-use**)
-

V **minulom čase** používame teda **COULD** ale aj **WAS / WERE ABLE TO**. Rozdiel je nasledovný:

- Ak hovoríme o **všeobecných schopnostiach (opakovaných)**, ktorými sme v minulosti disponovali, môžeme použiť ako **COULD**, tak **WAS / WERE ABLE TO**.
- Ak hovoríme o **schopnostiach v konkrétnej situácii (jednorazových)**, používame iba **WAS / WERE ABLE TO** (prípadne môžeme použiť iný lexikálny prostriedok napr. **MANAGE TO**). Nikdy nie **COULD**.
- V zápore používame **COULDN'T, WASN'T / WEREN'T ABLE TO** v akejkoľvek situácii.

- When he was seven, he **could** swim. = When he was seven, he **was able to** swim. – Keď mal sedem, **vedel** plávať.
- John **was able to** swim across the river. – John **dokázal** preplávať rieku.
- Peter **couldn't** ski.

Ak hovoríme o “**POVOLENIACH**“, v **minulom čase** používame namiesto CAN modálne sloveso **COULD**, v iných časoch ako v prítomnosti namiesto **BE ABLE TO**, používame **BE ALLOWED TO** (mať dovolené).

V **minulom čase** používame teda **COULD** ale aj **WAS / WERE ALLOWED**. Rozdiel je nasledovný:

- Ak hovoríme o **všeobecných dovoľeniach / povoleniach (opakovaných)**, ktorými sme v minulosti disponovali, môžeme použiť ako **COULD**, tak **WAS / WERE ALLOWED TO**.
- Ak hovoríme o **dovoľeniach / povoleniach v konkrétnej situácii (jednorazových)**, používame iba **WAS / WERE ALLOWED TO**.
- V zápore používame **COULDN'T, WASN'T / WEREN'T ALLOWED TO** v akejkoľvek situácii.
 - When I was young, I **could** go pubbing. = When I was young, I **was allowed to** go pubbing. - Keď som bol mladý, mal som dovolené chodiť po krčmách.
 - I **was allowed to** go the pub last night. - Včera v noci som smel ísť do krčmy.
 - Peter **couldn't** go pubbing

Sloveso **CAN / COULD** používame rovnako pre vyjadrenie **zdvorilej žiadosti**. **COULD** je zdvorilejšie ako **CAN**.

- **Can** you help me? – **Môžeš** mi pomôcť?
- **Could** you explain it to me? – **Mohol by** si mi to vysvetliť.

MUST
POVINNOSŤ / ROZKAZ

Jedno z použití **MUST** je vtedy, ak hovoríme o tom, že je **viac než potrebné, aby došlo k odohraniu deja**. Niektorá teda niečo musí urobiť. MUST teda vyjadruje rozkaz povinnosť. Prekladáme ho ako “**musiet**”.

- The show **must** go on.
- I **must** go home.

Ak chceme dať niekomu dôraznejšiu radu vo forme odporúčanie, môžeme použiť rovnako MUST.

- You **must** visit London, it's terrific!

MUST používame hlavne pre prítomnosť. Niekedy ho môžeme použiť i pre vyjadrenie budúcnosti (a to hlavne s časovým určením). V iných časoch používame opis **HAVE TO** (musieť).

- I **had to** do my homework last night.
- I **will have to** be more patient.

V prítomnosti môžeme použiť MUST, ale aj HAVE TO na vyjadrenie príkazu. Rozdiel je nasledovný:

- **MUST povinnosť vytvára** (povinnosť vychádza od hovoriaceho, ktorý má oprávnenie príkaz udeliť)
- **HAVE TO povinnosť iba konštatuje** (povinnosť prichádza z vonkajšieho prostredia a nariaďuje niekomu, aby niečo vykonal)
 - I **must** phone her. (= **hovoriaci si to sám prikazuje** (= **hovoriaci sa rozhodne, že niečo je nevyhnutné**) / príkaz vychádza od hovoriaceho / jemu samému o to ide)
 - I **have to** phone her. (= **hovoriaci príkaz konštatuje** (= **niekto iný ako hovoriaci rozhodne, že je to dôležité, aby dej prebehol**) / príkaz prichádza z vonku / konštatuje to, čo mu bolo prikázané)
 - You **must** do it. (= ja ti to prikazujem)
 - You **have to** do it. (= je to pravidlo, predpis, nariadenia)
 -

MUST vs. HAVE TO v otázkach v prítomnosti:

- **Must I try it on now?** (= **Trváš na tom**, aby som to vyskúšal?) = MUST v otázkach prítomnosti používame predovšetkým vtedy, ak sa pýtame na to, čo si poslucháč myslí, že je nevyhnutné.
- **Do I have to try it on now?** (= **Je to skutočne nutné**, aby som to vyskúšal?)
-

HAVE GOT TO má rovnaký význam ako **HAVE TO** a používa sa predovšetkým v neformálnej angličtine.

- I've **got to** go now. (= informal)
- I **have to** go now. (= formal / informal)

V iných časoch ako v prítomnom zvykneme používať iba samotné HAVE TO (nie HAVE GOT TO).

ZÁPOR od **MUST** (musieť) v prítomnosti, teda “**nemusieť**” nie je **MUSTN'T**, ale **NOT HAVE TO** (prípadne **needn't + sloveso (bez TO)** alebo **don't need to + sloveso**).

MUSTN'T znamená “**nesmieť**” a **NIE** “**nemusieť**”!!!.

- **I must go now.** – Ja **musím** ísť.
- **I have to go now.** – Ja **musím** ísť.
- **I don't have to go now.** – Ja **nemusím** ísť.
- **I needn't go now.** – Ja **nemusím** ísť.
- **I don't need to go now.** – Ja **nemusím** ísť.
- **I mustn't go now.** Ja **nesmiem** ísť.

POZOR! NESMIEŤ (mustn't) sa nerovná NEMUSIEŤ (not have to / needn't / don't need to).

POZOR! Pomocou **MUST** vyjadrujeme **silnú povinnosť** a niekedy jeho použitie môže vyznieť **nezdvorilo, nevhodne**. Namiesto **MUST** sa preto často používa **SHOULD / OUGHT TO**, kedy sa vyjadrenie povinnosti stáva **menej dôrazné** než to s **MUST**.

Povinnosť môžeme vyjadriť aj pomocou iných lexikálnych prostriedkov:

- **BE OBLIGED TO DO sth** (= mať povinnosť urobiť niečo)
- **BE OBLIGATED TO DO sth** (typické pre americkú angličtinu) (= byť povinný niečo urobiť)
- **BE LIABLE TO DO sth** (typické pre právnické texty)

MUSTN'T

ZÁKAZ

MUSTN'T používame v situáciach, kedy chceme povedať, že **niekto má zákaz niečo urobiť**. Prekladáme ho teda ako “**nesmieť**”. **MUSTN'T** ≠ zápor od **MUST**. Modálne sloveso **MUST** prekladáme ako “**musieť**” a jeho zápor je “**nemusieť**” (vyjadrený **not have to / needn't / don't need to**). Avšak, **MUSTN'T** znamená “**nesmieť**”.

- **I'm sorry, I mustn't allow you to go inside.**
- **We mustn't do it.**
- **You mustn't drive over 30 mph. (= It's against the law.)**

V minulom čase **MUSTN'T** nepoužívame a namiesto neho nepoužívame **COULDN'T**, v iných časoch používame opis **BE (NOT) ALLOWED TO** (**nemať dovolené**).

- I **couldn't** go to the party.
- We **weren't allowed to** take a photo of his house.
- I have never **been allowed to** go the party.

V niektorých situáciách môže vyznieť MUSTN'T ako **príliš striktné**, preto ak hovoríme o nejakej **vonkajšej autorite**, ktorá zákaz vytvára, môžeme použiť iné modálne slovesá / iné lexikálne prostriedky. Napr. v nasledujúcich situáciách by MUST mohlo vetu príliš zosilniť:

- You **can't** use your calculator.
- You **aren't allowed to** use you calculator.

Porovnajte:

- You **can't / musn't** attend the meeting. (= **informal**)
- You **may not** attend the meeting. (= **formal**, obvyčajne písomný prejav)

MAY NOT = be not allowed to

MUSTN'T vs. BE NOT ALLOWED TO v prítomnosti:

- **MUSTN'T** je v takej pozícii, že **môže zákaz udeľovať**. V takomto kontexte môžeme použiť MAY NOT.
- **BE NOT ALLOWED TO** zákaz iba **konštatuje** (iba hovorí o pravidlách udelených inými ľuďmi). Namiesto BE NOT ALLOWED TO v takomto kontexte môžeme použiť aj **CAN'T**.
 - Workers **must not** use their mobile phones in the workplace.
 - Workers **may not** use their mobile phone in the workplace.

V týchto vetách je rozprávač autoritou, teda osoba, ktorá **pocit'uje nutnosť udeliť zákaz používania mobilov**.

- We **can't** use mobile phones in the workplace.
- We **are not allowed to** use mobile phones in the workplace.

V týchto vetách sa iba konštatuje **ohl'adom pravidiel, ktoré zaviedli iní**.

NEEDN'T

NEMUSIEŤ

NEEDN'T prekladáme ako "**nemusieť**".

- You **needn't** leave right now.
- We **needn't** cook a lunch.

NEEDN'T používame iba v prítomnosti a v budúcnosti. V iných časoch používame **NOT HAVE TO** alebo **NOT NEED TO**.

- I didn't **have to** use my calculator. – Nemusel som ...

- I didn't **need to use my calculator**. – Nemusel som ...

NEEDN'T vs. NOT HAVE TO v prítomnosti

Rozdiel je podobný ako medzi **MUST vs. HAVE TO**:

- Pri **NEEDN'T** “**nemusiet**” vychádza **od hovoriaceho**.
- Pri **NOT HAVE TO** “**nemusiet**” vychádza **zo situácie**.

Sloveso **NEED** používame ako:

A) modálne sloveso (s infinitívom BEZ TO) a to:

- hlavne v zápore /NEEDN'T/ (napr. You **needn't** be there on time.)
- občas v otázkach (napr. **Need** I say more?)

NEED ako modálne sloveso sa v kladných vetách nikdy nevyskytuje !!!

- **I need go now.** – nesprávne

B) plnovýznamové sloveso (S TO infinitívom) a to:

- v kladných vetách (napr. I **need to** give up smoking.)
- otázkach (**Do you need to** leave the country?)
- záporoch (napr. I **don't need to** cook a lunch.)

Porovnajte:

- I **needn't hurry to** catch the bus. (= need + sloveso bez to) – jedná sa o **MODÁLNE SLOVESO**
- I **don't need to** hurry to catch the bus. (= need + sloveso s to) – jedná sa o **PLNOVÝZNAMOVÉ SLOVESO**

SHOULD / OUGHT TO

POVINNOSŤ

SHOULD / OUGHT TO prekladáme ako “**mal by (si) niečo urobiť**”. Tieto modálne slovesá nie sú tak silné ako **MUST / HAVE TO**.

- You **should** call her.
- You **ought to** call her.

POZOR! Za **SHOULD** používame sloveso bez TO. Modálne sloveso **OUGHT** spájame s TO

- I **should call** the ambulance. (! NIE **should to call**)
- I **ought to call** the ambulance. (! NIE **ought call**)

SHOULD / OUGHT TO používame v prítomnom čase / budúcom čase.

V minulom čase používame opis **BE SUPPOSED TO**.

- **You were supposed to keep secrets.** - Mal si ...
- **We weren't supposed to talk to him.** - Nemali sme ...

SHOULD vs. BE SUPPOSED TO v prítomnosti:

- **SHOULD** – pomocou tohto modálneho slovesa niekomu **dávame napr. radu**, aby sme vyjadrili to, čo si o situácii skutočne myslíme
- **BE SUPPOSED TO** – pomocou tejto väzby vyjadrujeme, že **niekto iný očakáva od nás**, že niečo urobíme (vyjadruje iba konštatovanie, čo sa očakáva)
 - **I should come on time.** (= **môj názor, moja rada**)
 - **I am supposed to come on time.** (= **môj názor to nie je, môj vedúci to odo mňa očakáva, ja iba konštatujem, že sa to odo mňa očakáva**)
 -
 - **You should do it.** = Mal by si to urobiť. (= **pomáha nám vyjadriť príkaz / radu**)
 - **You are supposed to do it.** = Máš to robiť. (= **iba konštatujeme to, čo sa od človeka očakáva ...niekto to povedal, aby to niekto iný urobil alebo môže ísť o všeobecnú zákonitosť**)

MAY

ZDVORILÁ ŽIADOSŤ

Ak chcem v angličtine zdvorilo niekoho o niečo požiadať, môžeme použiť **MAY**. Prekladáme ho ako “**smiet**”.

- **May I have a word with you?**

Namiesto **MAY** môžeme použiť aj **CAN / COULD / MIGHT**. Rozdiel je v stupni formálnosti a zdvorilosti:

- **CAN** je **hovorové** (informal)
- **COULD** je **zdvorilejšie** (more polite)
- **MAY** je **formálnejšie** (vyjadruje aj istý druh nesmelosti) (formal)
- **MIGHT** je **najformálnejšie** (very formal)

DOVOLENIE / ZÁKAZ

MAY môžeme použiť aj na to, aby sme **udelili dovoľenie / povolenie**. **MAY** je formálne a používa sa predovšetkým v tomto význame v písanej forme.

- **Any person may apply to join the organization.**

MAY NOT používame, keď sme niekomu **odmietli niečo povoliť**.

- Workers **may not** use their mobile phones in the workplace.

Ak **neudeľujeme povolenie / nepýtame si povolenie**, iba hovoríme o tom, že nejaké povolenie **bolo udelené**, prípadne **odmietnuté**, MAY **nepoužívame**. Namiesto MAY v takýchto situáciach používame **CAN** (pre prítomnosť), **COULD** (pre minulosť), prípadne **BE ALLOWED TO**.

- I **can** do what I want. My mother **doesn't mind**. (! **NIE I-may** ... – neudeľujeme / nepovoľujeme, iba o tom hovoríme)

MAY vs. BE ALLOWED TO

- **BE ALLOWED TO** vyjadruje, že **povolenie vôbec nezávisí na hovoriacom, či poslucháčovi**. Je totiž (už) dané nezávisle na účastníkov debaty. Porovnajte:
 - **May we come in, please?** (= **dovolíte nám to?**)
 - **Are we allowed to come in?** (= **je to dovoľené? / ako to je podľa zákona, pravidiel, predpisov?**)

MIGHT

ZDVORILÁ ŽIADOSŤ

Ak chceme v angličtine zdvorilo niekoho o niečo požiadať, môžeme použiť

aj **MIGHT**. Prekladáme ho ako "**smiet**". Je však **oveľa formálnejšie** ako MAY a niektorí ľudia sa mu v otázkach snažia vyhnúť celkom. Jeho hlavné použitie je v **nepriamych otázkach**.

- I would like to know if I **might** have some water.